

Asia: VN/18223/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta ja kääntää Suomen velkaantumiskehitys. Pidättekö tavoitetta kannatettavana?

Kirkkohallitus katsoo, että sinänsä tavoite vahvistaa julkista taloutta on kannatettava, mutta se, että vastuu julkisen talouden tasapainottamiseen kohdistuisi ehdotetulla tavalla evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntiin ja seurakuntien jäseniin, on epätarkoituksenmukainen ja syrjivä.

Esitystä perustellaan julkista taloutta vahvistaneilla toimenpiteillä. Toimenpiteisiin on kuulunut muun muassa ansiotulovähennyksen poistaminen ja korvaaminen työtulovähennyksen korotuksilla kuntien tulopohjan vahvistamiseksi. Näiden toimenpiteiden arvioidaan kasvattavan myös kirkollisveron tuottoa. Esityksen lähtökohtaolettama on siten se, että evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnille säädettyjen yhteiskunnallisten tehtävien kustannuksia tulee kattaa osin myös kirkollisverotuotolla. Tämä asettaa kirkon jäsenet muita suurempaan taloudelliseen vastuuseen lakisääteisten, kaikille tarkoitettujen

yhteiskunnallisten tehtävien hoitamisesta.

Kuten esitysluonnoksesta käy ilmi, kirkollisveron tuottoa tulee käyttää kirkkolain (652/2023) 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan seurakunnan, seurakuntayhtymän ja kirkon tehtävien rahoittamiseen. Rahoituslain mukainen valtion rahoitus on puolestaan korvaus kirkolle ja sen seurakunnille lailla säädettyjen, yhteiskunnallisten tehtävien hoidosta aiheutuvista kustannuksista. Esitys ei siten ole tältä osin perusteltu, koska kirkollisverotuoton ja valtion rahoituksen rahoituskohteet poikkeavat toisistaan, eikä kirkollisverotulojen mahdollisella kasvulla voida perustella valtion rahoituksen vähentämistä.

Lisäksi esitystä perustellaan pääministeri Petteri Orpon kevään 2025 kehysriihessä sovituilla suunnitelmilla, jotka sisältävät toimenpiteitä talouskasvun edistämiseksi ja näiden toimenpiteiden rahoittamiseksi. Kasvutoimia rahoitettaisiin muun muassa evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin maksettavan valtionrahoituksen leikkaamisella. Ei ole asiallista, että vastuu julkisen talouden tasapainottamisesta sysätään osin

kirkon ja sen jäsenten vastuulle. Seurakunnilla ei ole juurikaan mahdollisuuksia sopeuttaa yhteiskunnallisista tehtävistä aiheutuvia kustannuksia suhteessa valtionrahoitukseen, koska sekä hautaustoimen että pääosin väestökirjanpidon tehtävistä aiheutuvat kustannukset ovat riippuvaisia vuosittaisesta kuolleiden määrästä.

Kirkkohallitus katsoo, ettei uutta leikkausta valtion rahoitukseen tule tehdä välittömästi edellisen leikkauksen jälkeen ja ennen kuin eduskunnan aiemmin vaatimaa (HaVM 37/2014 vp, HaVM 23/2016 vp ja HaVM 5/2023 vp) sekä valtioneuvoston lupaamaa (HE 113/2024 vp, s. 14) selvitystä valtion rahoituksen kattavuudesta ja suhteesta yhteiskunnallisista tehtävistä aiheutuviin kustannuksiin ei ole tehty. Lisäksi kirkkohallitus edellyttää, että hautaustoimilakia ajantasaistetaan siten, että hautaustoimen maksuissa voidaan korjata valtionrahoitusten leikkausten seurauksena syntynyt kirkon jäseniä syrjivä oikeustila.

Mitkä ovat mielestänne esityksen merkittävimmät vaikutukset?

Valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annettua lakia säädettyä rahoituksen lähtötason tavoitteena oli korvata kohtuullinen osuus evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien hoitamista lakisääteisistä yhteiskunnallisista tehtävistä. Rahoituksen kohtuulliseksi osuudeksi arvioitiin 80 % tehtävistä aiheutuvista kokonaiskustannuksista (HE 250/2014 vp).

Hautaustoimen kokonaiskustannukset vuonna 2024 olivat 162,8 milj. euroa ja nettokulut 125,6 milj. euroa. Kirkonkirjoihin pohjautuvissa väestökirjanpidon tehtävissä kokonaiskustannukset olivat puolestaan 11,7 milj. euroa ja nettokustannukset 6,8 milj. euroa. Kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten ja irtaimiston ylläpidon kustannukset olivat vuonna 2024 noin 33,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 leikkauksen ja nyt esityksessä ehdotetun uuden leikkauksen johdosta arvioitu valtion rahoituksen määrä olisi vuonna 2026 noin 95,5 miljoonaa euroa, jolloin korvauksen taso olisi enää noin 45 % tehtävien arvioiduista kokonaiskustannuksista. Vuonna 2027 kustannusten kasvaessa rahoituksen taso jäisi edellistäkin pienemmäksi. Korvauksen tasoa ei siten kirkkohallituksen mielestä voida pitää kohtuullisena.

Vaikutukset julkiseen talouteen ja kotitalouksien asemaan

Seurakuntien hoitaessa lakisääteisiä yhteiskunnallisia tehtäviä, tavoitteena sekä hautaustoimen että väestökirjanpidon tehtävien osalta on, että tehtävistä aiheutuvat kustannukset katetaan valtion rahoituksella ja hautaustoimen maksuilla tai kirkonkirjoihin kohdistuvien tietopyyntöjen maksuilla (HE 127/2012 vp, s.4). Jotta perustuslaissa turvattua kirkon jäsenten yhdenvertaisuutta suhteessa kirkkoon kuulumattomiin ei vaarannettaisi, perittäviin maksuihin olisi tehtävä entistä suurempia korotuksia valtion rahoituksen ehdotetun leikkauksen vuoksi.

Esityksessä ei kirkkohallituksen mielestä ole otettu riittävällä tavalla huomioon maksujen korotusten vaikutuksia julkiseen talouteen. Arvioitavissa on, että hautaustoimen maksujen korotukset tulevat vaikuttamaan enenevässä määrin kotitalouksien asemaan ja vähävaraisten kuolinpesien mahdollisuuteen kattaa hautaustoimen kuluja. Välillisesti tämä tulee vaikuttamaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin talouteen, sillä täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää varattoman vainajan hautauskuluihin, jos kuolinpesän varat eivät riitä kattamaan kuluja. Hautausavustusta haetaan vainajan viimeisimmän asuinkunnan hyvinvointialueelta tai kaupungin sosiaali- ja terveystoimesta.

Väestökirjanpidon osalta maksujen korotukset tulevat välillisesti vaikuttamaan valtiovarainministeriön asettaman Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito -hankkeen yhteydessä valmistelussa olevan kuolinpesän sähköisen osakasrekisterin maksuihin. Tavoitteena luonnollisesti on osakasrekisterin kohtuullinen hinta kuolinpesille. Kun vanhempi väestötietoaaineisto on kirkon hallussa, edellyttää rekisterin tietojen eheyden turvaaminen tietojen luovutuksia kirkonkirjoista. Kirkolliskokouksen talousvaliokunta on jo marraskuussa 2024 lausunut, että seurakuntien työ tietopyyntöjen yhteydessä tulee

korvata täysimääräisesti. Valtion rahoituksen tason alhaisuudesta johtuen se ei riitä kattamaan lainkaan seurakunnille tästä työstä aiheutuvia kustannuksia, jolloin leikkauksen vaikutukset tulevat kohdistumaan myös tietopyyntöjen maksuihin.

Perus- ja ihmisoikeudet

Kuten esitysluonnoksessa todetaan, esityksellä on yhteys sekä perustuslain 11 §:ssä turvattuun uskonnonvapauteen että 6 §:ssä turvattuun yhdenvertaisuuteen. Esitysluonnoksen mukaan näiden perusoikeuksien toteutuminen on riippuvainen siitä, miten kirkon piirissä päätetään kattaa lakisääteisistä yhteiskunnallisista tehtävistä ja erityisesti hautaustoimesta aiheutuvat kustannukset. Kirkkohallitus arvioi, että monessa seurakunnassa koetaan ongelmalliseksi korottaa hautaustoimen maksuja riittävälle tasolle, jolloin osa hautaustoimen kustannuksista katetaan kirkollisverotuloilla. Toisaalta tehtyä

esitystä perustellaan nimenomaan kirkollisveron tuoton kasvulla, jolloin esityksessä oletetaan, että kustannusten kattamiseen käytetään nimenomaisesti kirkollisveron tuottoa. Siten jo lähtökohdiltaan esityksen voidaan katsoa rikkovan perustuslain 11 ja 6 §:ää asettaessaan kirkon jäsenet eriarvoiseen asemaan ja suurempaan vastuuseen valtion talouden tasapainottamistoimista kirkkoon kuulumattomien kanssa.

Luonnoksessa katsotaan myös, että yhdenvertaisuuden näkökulmasta merkitystä on sillä, että esimerkiksi vuonna 2023 noin 83 % evankelis-luterilaisen kirkon ylläpitämille hautausmaille haudatuista vainajista oli kirkon jäseniä. Ongelmallisena keskimääräisten lukujen käyttämisessä voidaan pitää sitä, että ne eivät esimerkiksi pääkaupunkiseudun todellisuudessa pidä paikkansa. Vaikka valtakunnan tasolla vuonna 2024 haudatuista lähes 83 % oli kirkon jäseniä, Helsingissä haudatuista enää 69,6 %, Espoossa 75,3 % ja Vantaalla 71,8 % oli kirkon jäseniä. Samaan aikaan

esimerkiksi Helsingissä seurakuntayhtymän alueella kirkkoon kuului vuoden 2024 lopussa enää alle 45 % alueen asukkaista. Siten tältä osin perustelujen kestävyys on paikkakuntakohtaista, mistä syystä

sitä ei voida käyttää perusteluna ehdotetulle muutokselle. Merkitystä sille, kuinka moni haudatuista kuului kirkkoon ei voida asettaa myöskään sen vuoksi, että kirkkoon kuuluvilla on yhtäläinen oikeus tulla haudatuksi yhteiskunnan toimesta kuin kirkkoon kuulumattomilla riippumatta siitä, kenelle vastuu hautaustoimesta on säädetty.

Kirkkohallitus katsoo, että esityksen perusteluja on kaiken kaikkiaan pidettävä perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien vastaisena. Kun esitystä perustellaan lähtökohtaisesti kirkollisverotuoton kasvulla, oletetaan, että seurakunnille laissa säädettyjä yhteiskunnallisia tehtäviä tulee kattaa osin kirkollisverotuotoilla. Tämä asettaa kirkon jäsenet eriarvoiseen asemaan kirkkoon kuulumattomien kanssa ja on kirkon jäseniä syrjivä rikkoen siten perustuslain 6 §:ää. Lisäksi ehdotus rikkoo perustuslain 11 §:ssä turvattua positiivista uskonnonvapautta, kun kirkon jäsenyydestä aiheutuu suurempi vastuu valtion talouden tasapainottamisesta ja lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien kustannuksista kuin kirkkoon kuulumattomille. Kun valtion rahoitukseen jo tehdyt indeksikorotusten sekä rahoituksen tason alentamiset eivät enää ole ajallisesti rajoitettuja vaan toistuvia, eivät muutokset ole oikeassa suhteessa niillä tavoiteltuihin päämääriin eli valtion talouden tasapainottamiseen (HE 47/2023 vp, s.7). Esityksen perustelujen ei voida

katsoa olevan riittäviä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan 2 kohdan perusteella. Erityisen moitittavaa esitys on perustuslain 22 §:n näkökulmasta. Julkisen vallan tulisi erityisesti turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kirkkohallitus katsookin, että jos esitys etenee eduskuntaan, tulee esityksestä vaatia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Mitä mieltä olette evankelis-luterilaisen kirkon valtionrahoitusta koskevasta ehdotuksesta, jonka mukaan rahoituksesta vähennettäisiin sekä vuonna 2026 että vuonna 2027 9,8 miljoonaa euroa.

Viitaten edellä oleviin kannanottoihin kirkkohallitus suhtautuu erittäin kielteisesti ehdotettuihin valtion rahoituksen leikkauksiin vuosina 2026 ja 2027. Valtion talouden tasapainottoimien kohdistuminen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntiin ja siten välillisesti seurakuntien jäseniin ehdotetulla tavalla ei ole edellä mainituista syistä perusteltua.

Mitä mieltä olette ortodoksisen kirkon valtionavustusta koskevasta ehdotuksesta, jonka mukaan rahoituksesta vähennettäisiin sekä vuonna 2026 että vuonna 2027 200 000 euroa.

-

Onko teillä muita huomioita esityksestä?

Vainajien hautaaminen on seurakuntien yhteiskunnallinen palvelutehtävä, jonka hoitamiseen varaudutaan kaikissa turvallisuustilanteissa. Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuminen on pystyttävä takaamaan kaikissa olosuhteissa ja

kaikilla toimintatasoilla. Erityisesti tulee turvata hautaustoimen palvelut kaikissa turvallisuustilanteissa. Lisäksi kirkon ylläpitämä hautaustoimen varautuminen on osa Suomen NATO resilienssin ylläpitoa, joka ei voi toteutua ainoastaan kirkon jäsenten maksamana. Hautaustoimen valmiussuunnittelussa joudutaan varautumaan vainajien

määrän äkilliseen kasvuun sekä riittäviin henkilöstö- ja koneresursseihin, kylmäsäilytystiloihin ja krematorioihin. Yhteiskunnan kriisinkestävyden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että seurakuntien edellytyksiä edellä mainittujen tehtävien hoitamiseen ei vaaranneta valtiovallan toimin.

Lopuksi kirkkohallitus vielä toteaa, että kirkkolain 5 luvun 2 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan kirkolliskokouksen tehtävänä on antaa lausuntoja valtioneuvostolle kirkon ja valtion suhdetta koskevissa merkittävässä kysymyksissä. Kirkkohallitus joutuu aikataulusyistä antamaan lausunnon Suomen evankelis-luterilaisen kirkon puolesta. Kirkkohallitus kuitenkin toivoo, että asiassa olisi mahdollisuus kuulla vielä kirkolliskokousta ennen

asian mahdollista jatkovalmistelua eduskunnalle.

Pihlaja Pirjo
Kirkkohallitus - Täysistunto